



Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Національний університет цивільного захисту України
Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

Черненко О. М.

**ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ**

з дисципліни

«Домедична підготовка»

у галузі знань 26 «Цивільна безпека», 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
16 «Хімічна інженерія та біоінженерія»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека», 261 «Пожежна безпека»,
053 «Психологія», 161 «Хімічні технології та інженерія»
за освітньо-професійною програмою «Пожежна безпека», «Цивільний захист»,
«Охорона праці», «Екстремальна та кризова психологія»,
«Радіаційний та хімічний захист»

ЧЕРКАСИ 2025

Таблиця варіантів контрольних письмових робіт з дисципліни

№	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	5 27 76 40 19 31	25 60 1 41 43 13	48 36 20 51 37 5	71 7 19 42 16 27	6 43 17 28 28 2	13 29 39 52 5 30	39 21 9 59 49 15	69 16 40 29 39 4	30 66 18 43 22 31	75 26 59 49 10 20
1	56 14 23 30 50 8	10 65 75 31 17 28	67 44 58 2 21 32	16 61 26 32 33 3	31 22 1 53 2 30	8 54 38 72 9 37	46 32 16 68 27 5	73 6 17 33 37 18	2 38 60 51 8 29	55 13 24 44 49 18
2	35 43 10 65 35 1	14 45 37 64 25 6	7 35 74 50 15 19	45 30 57 74 44 9	5 30 41 73 48 9	13 75 42 30 4 17	65 39 15 50 13 10	54 20 61 6 6 34	16 69 50 31 29 4	36 5 18 45 36 16
3	28 31 3 63 17 7	64 9 27 52 23 19	18 67 11 49 32 14	51 25 73 34 13 32	21 53 43 62 46 10	27 41 14 67 38 3	23 73 62 33 4 27	3 62 22 48 10 29	21 30 51 69 24 8	44 70 12 59 7 28
4	8 59 19 35 29 20	23 35 13 57 15 24	34 12 1 56 45 20	43 13 2 58 21 33	1 32 72 46 11 21	50 71 63 47 2 15	61 19 3 46 22 10	33 40 23 56 34 25	24 33 52 70 48 21	9 49 20 71 30 9
5	60 23 5 53 41 15	72 8 11 55 6 21	14 36 44 68 20 17	37 46 4 75 43 11	20 39 64 54 1 16	42 28 71 61 12 22	52 18 21 47 44 23	6 48 24 60 26 37	9 58 25 36 35 22	38 74 53 66 42 16
6	53 26 9 40 31 14	2 55 10 39 25 36	19 76 45 38 46 26	59 29 65 74 3 19	10 40 4 65 45 6	15 34 21 66 41 2	40 12 70 55 14 36	74 38 56 29 8 18	17 50 25 39 26 35	62 27 54 70 32 14
7	63 15 6 58 19 33	12 33 46 76 31 25	17 46 66 7 5 17	1 41 14 63 36 12	47 10 5 64 28 1	20 68 31 57 3 26	22 63 30 56 40 12	15 57 69 42 16 35	11 37 55 67 47 13	58 4 26 48 24 34
8	3 34 47 75 34 6	41 2 67 37 7 25	76 28 48 32 23 11	24 37 15 69 1 24	32 44 8 54 47 2	57 24 32 73 12 23	57 24 32 73 12 23	11 56 22 41 42 24	66 17 6 38 18 7	4 51 27 71 33 12
9	18 52 49 34 9 22	29 42 36 72 18 5	68 25 35 45 38 8	12 64 34 44 11 23	7 42 33 60 27 3	22 45 8 35 51 1	22 45 29 61 31 11	26 72 7 36 40 7	70 30 28 43 14 26	19 3 68 37 20 4

Примітка: наприклад № залікової книжки 2947, то № варіанту буде 47, а завдання 33, 40, 23, 56, 34, 25:

а) перші чотири цифри (33, 40, 23, 56) – теоретичні питання;

б) цифри виділені жирним шрифтом (34) – номери ситуаційних задач;

в) остання цифра варіанту (25) – номери тестових завдань.

Методичні вказівки

Питання по дисципліні:

1. Анатомія і фізіологія опірної - рухового апарату тіла людини (частини скелету та основні групи м'язів тулуба і кінцівок).
2. Шкіра: будова і функції (захисна, теплорегуляторна, видільна, сенсорна).
3. Будова і фізіологія верхніх дихальних шляхів, легень. Функції дихальної системи.
4. Визначення можливих загроз на місці події. Проведення первинного огляду хворого/постраждалого. Командна взаємодія при наданні домедичної допомоги хворому/постраждалому.
5. Принципи зупинки масивної зовнішньої кровотечі. Принципи надання допомоги при внутрішній кровотечі.
6. Пневмоторакс: визначення поняття, види розвитку (закритий, відкритий), ознаки, перша медична допомога (ДД).
7. Склад і функції крові; механізми дихальної і захисної функцій. Поняття про імунну систему, її органи та функції.
8. Будова і функції серцево – судинної системи. Особливості будови і функції артерій і вен.
9. Артеріальний пульс і тиск: визначення понять, їх виявлення та вимір, фізіологічні рівні та хворобливі зміни.
10. Будова і функції нервової системи; відділи головного і спинного мозку, нейрони, нерви.
11. Надання постраждалому стабільного положення, відновлення прохідності дихальних шляхів. Визначення ознак внутрішньої кровотечі. Порядок дій при внутрішній кровотечі.
12. Поняття про аналізатори, їх види, структура, функції, травматичні порушення.
13. Теплоутворення в організмі і шляхи (чотири) тепловіддачі від нього.
14. Перегрівання, порядок надання допомоги. Переохолодження та відмороження, порядок надання допомоги.
15. Тепловий удар: визначення поняття, причина, умови виникнення, ознаки ступенів тяжкості, ДД.
16. Надання домедичної допомоги при травмах окремих анатомічних ділянок. Ознаки черепно-мозкової травми, порядок дій.
17. Надання допомоги внаслідок впливу факторів зовнішнього середовища. Опіки, їх класифікація, порядок надання допомоги.
18. Органи, відділи та функції травної системи; сутність процесу перетравлювання їжі.
19. Гостра дихальна недостатність: визначення поняття, причини, види (вентиляційна, паренхиматозна), їх характеристика, ознаки.
20. Механічна асфіксія: класифікація причин, їх характеристика; прийоми ДД при сторонніх тілах дихальних шляхів, утопленні.
21. Отруєння чадним газом: умови виникнення, механізм дії отрути, симптоми ступенів тяжкості отруєння, ДД.
22. Отруєння аміаком і хлором: умови виникнення, механізм дії отруту, симптоми отруєння, ДД.
23. Гостра серцево – судинна недостатність: визначення поняття, види; непритомність (зомління), колапс – причини, умови виникнення, ознаки, ДД.
24. Шок: визначення поняття, причини, умови виникнення, ознаки фаз, ДД, запобігання.
25. Гіпертонічний криз, стенокардія: визначення понять, умови виникнення, ознаки, небезпечні ускладнення, ДД, запобігання.
26. Травми: визначення поняття, види; обставини травматизму пожежників (документи «Огляд стану організації пожежесіння, пожежно – рятувальних робіт... підрозділами ДСНС України»), травмуючі фактори.
27. Забій, розтягнення, розрив, вивих: визначення понять, ознаки цих травм, ДД.
28. Рана: визначення поняття, класифікація за характером поранення, проникаючі рани, ускладнення поранення.
29. Засоби антисептичної обробки рани і асептичні умови накладання пов'язки на рану, призначення її елементів.
30. Характеристика засобів тимчасового припинення кровотечі; місця притискання артерій до кісток при кровотечі.
31. Умови і правила накладання джгута.
32. Переломи кісток: класифікація, місцеві і загальні симптоми, ускладнення, ДД.
33. Пращець: збудник, його джерело, умови інфікування, запобігання.
34. Особливості ДД при звільненні від тривалого стиснення.
35. Транспортна іммобілізація: визначення поняття, принципи виконання, правила накладання шин.
36. Класифікація опікової травми за глибиною; ймовірність шоку в залежності від ступеня та площі опіку тіла.
37. ДД при різних за ступенем та площею термічних опіках шкіри.
38. Симптоми відмороження (ступені ушкодження) до і після відігрівання, ДД.
39. Періоди гіпотермії. Симптоми замерзання, ДД.
40. Електротравма: види місцевих ушкоджень; електричний удар – визначення поняття, умови виникнення, небезпечні ускладнення, особливості ДД; ознаки електрошоку, ДД.
41. Термінальні стани організму: визначення поняття, види, характеристика преагонії і агонії; клінічна смерть – визначення поняття, виявлення ознак, тривалість фаз.
42. Кома: визначення поняття, класифікація в медицині катастроф, загальні ознаки ступенів тяжкості (легка, виразна, глибока, термінальна); ознаки та негайна допомога при алкогольній, епілептичній та гіпоглікемічній комі.
43. Біологічна смерть: визначення поняття, сумнівні і явні ознаки трупа.
44. Послідовність первинного загального обстеження потерпілого; дослідження тіла і свідомості – огляд, на слух, запах, прощупування, опитування.
45. Характеристика етапів оживлення людини – діагностика, підготовка, реанімація, безпечно положення потерпілого.
46. Характеристика традиційної техніки штучної вентиляції легень та непрямого масажу серця; цикли оживлення одним і двома рятувальниками.
47. Кровотечі і крововтрати: види та ознаки зовнішньої і внутрішньої кровотечі, небезпечні ускладнення поранення ший; характеристика ступенів крововтрати, ДД.
48. Ушкодження головного мозку: види, їх ознаки, ДД.
49. Ушкодження спинного мозку: ознаки, транспортна іммобілізація, особливості ДД при ушкодженні шийного відділу хребта.
50. Техніки виявлення та видалення чужорідних тіл ока, носа, вуха.
51. Захворювання та травми які відносять до стану «гострий живіт»; шкідливі і небезпечні дії допомоги хворому чи травмованому.
52. Поняття про баротравму (компресія, декомпресія), умови виникнення, ознаки, ДД.
53. Неінгаляційні гострі отруєння: шляхи проникнення в організм та виведення отрути; характеристика класифікації харчових отруєнь, профілактика.
54. Ботулізм: джерело збудника, умови та ознаки отруєння, запобігання.
55. Характеристика принципів (три) невідкладної допомоги при гострих отруєннях; засоби і техніки прискороного виведення отрути.
56. ДД: визначення поняття, задачі, види дій та їх черговість, організація і забезпечення в системі ДСНС.
57. Організація лікувально – евакуаційного забезпечення населення за умов НС; періоди роботи в осередку, терміни своєчасності медичної допомоги в залежності від її виду.
58. Державна служба медицини катастроф: структура, завдання, функції.
59. Медико – тактична характеристика стихійних лих та техногенних НС.

60. Медико – тактична характеристика транспортних катастроф.
61. Медико – тактична характеристика аварій на промислових об'єктах.
62. Особливості укладання та транспортного положення потерпілого при окремих ушкодженнях тіла: голови і шиї, хребта, тазу, кінцівок, живота, грудної клітки та в стані без свідомості.
63. Помилки при виконанні штучної вентиляції легень.
64. Помилки при виконанні непрямого масажу серця; прекардіальний удар.
65. Особливості оживлення дітей і підлітків.
66. Об'єм дій ДД при травматичній ампутації кінцівок; умови збереження фрагмента для реплантації.
67. Раптові пологи – умови перерізання пуповини, особливості допомоги роділлі.
68. Радіаційне ураження людини (види); форми гострої променевої хвороби (дози опромінення), ступені тяжкості (дози) кістково – мозкової форми, періоди перебігу ушкоджень організму.
69. Епідемічний процес: визначення поняття, категорії, характеристика ланок епідемічного ланцюга, механізми (чотири) розповсюдження.
70. Туберкульоз як соціальна хвороба; збудник, умови виникнення захворювання, виявлення, запобігання.
71. ВІЛ – інфекція: збудник, шляхи розповсюдження, способи уникнення зараження при наданні ДД.
72. Дезинфекція: визначення поняття, класифікація засобів, характеристика окремих хімічних засобів (спирт, йод, брильянтовий зелений, хлорне вапно, хлорамін).
73. Карантин і обсервація як система протиепідемічних заходів.
74. Розлади психіки у людей за умов НС (психогенії): неврози, психопатія; заходи ДД та профілактика.
75. Реактивні психози (психічний шок) у людей постраждалих під час пожежі чи іншої НС; заходи ДД.
76. Порушення свідомості – види, ознаки, стани організму, ДД.

Ситуаційні задачі:

Задача № 1

При виконанні господарських робіт пожежник отримав різану рану нижньої третини передньої поверхні передпліччя. Із рани півкою витікає венозна кров. Послідовність і об'єм дій першої медичної допомоги (ДД).

Задача № 2

При виконанні аварійно-рятувальних робіт, від гарячої рідини у пожежника виник опік 2-3 ступенів передньої поверхні стегна, гомілки і стопи. За "правилом дев'ятки" визначити процент опіку поверхні тіла. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 3

При гасінні вогню від гарячого повітря, у пожежника виник опік обличчя 1-го, 2-го ступенів. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 4

У потерпілого на пожежі верхня половина спини мала опік шкіри 1-го і 2-го ступенів. За "правилом дев'ятки" визначити процент опіку поверхні тіла. Послідовність та об'єм дій ДД.

Задача № 5

Від розпеченого предмета, при ліквідації пожежі, у пожежника виник опік бічної поверхні гомілки розміром з долоню потерпілого. На обпеченому місцях струпи, дотики паличкою сірника не чутливі, волосся із шкіри виймається легко і безболісно. Визначити глибину (ступінь) опіку і його процент від поверхні тіла. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 6

При ліквідації пожежі пожежний отримав поранення в груди. На відстані 3 см від нижнього краю середини правої ключиці рвана рана розміром 3 на 1.5 см, з якої витікає піниста кров. У потерпілого задихка. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 7

На спині біля нижнього краю лопатки вогнепальна кульова рана, з якої витікає піниста кров і чути рух повітря в рані при вдиху і видиху. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 8

Від ножового поранення виникла артеріальна кровотеча на долоні. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 9

На вулиці натрапили на людину без свідомості. Порядок дій при встановленні жива вона чи мертва.

Задача № 10

Під час гасіння пожежі дерев'яна конструкція, що впала, вдарила бійця по правому надпліччю. Виник закритий перелом ключиці. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 11

При гасінні пожежі боєць упав з висоти. Після цього він відчув біль в грудному відділі хребта і неможливість рухати обома ногами. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 12

При розбиранні завалу на пожежі передній боєць викрикнув і упав. Другий боєць виявив, що потерпілий знепритомний, дихання і пульс не визначаються. Неподалік від впалого звисав оголений електропровід. Ймовірна травма та стан організму. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 13

В автоаварії потерпілих двоє. У одного обличчя й одяг у крові із різаною (довжиною 4 см) рани на лобі. Він при свідомості, занепокоєний, пульс і дихання нормальні. У другого видимих ушкоджень немає, скаржиться на головний біль, нудоту, обставин, що передували аварії, не пам'ятає. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 14

На пожежі командир ланки ГДЗС помітив, що пожежний сіпається у судомінах, а в руках тримає електропровід. У звільненого від проводу потерпілого не було ознак свідомості, дихання і роботи серця. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 15

В задимленому підвальному приміщенні пожежний незграбно присів. Другий помітив, що той був без протигазу, мав бліде обличчя, була блювота, на запитання відповідав уповільнено й незрозуміло. Ймовірне ушкодження та послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 16

При тривалому гасінні пожежі в одному із приміщень з високою температурою, пожежний раптово упав. Коли зняли протигаз, то він був без свідомості, обличчя червоно-синоватого кольору, шкіра волога, дихання і пульс часті, спостерігались судоміни окремих м'язів, виникла блювота. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 17

При гасінні пожежі, пожежний упав і був без свідомості, він був у тепловідбивному костюмі. Після зняття одягу шкіра обличчя у нього була червона, волога, дихання і пульс часті. Невдовзі опритомнів і просив пити. Ймовірна травма, послідовність і об'єм ДД.

Задача № 18

Внаслідок автокатастрофи нижні кінцівки одного з потерпілих були придавлені перевернутим автомобілем протягом двох годин. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 19

При гасінні пожежі, перебігаючи, пожежний посковзнувся і впав на руку. На передпліччі біля променево-зап'ясткового суглоба виник біль, який посилювався при всякому русі кисті. Помітні деформація суглоба і нижньої третини променевої кістки. Ймовірна травма. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 20

При різкому повороті тіла пожежний, що стояв на пожежній драбині, раптово відчув біль внизу правої гомілки, неможливість стати на ногу. При обстеженні у потерпілого виявлено кістковий хруст при найменшому русі гомілки, наростаючий набряк в області хрусту. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 21

Пожежний посковзнувся і впав на предмет, що стирчав, правою стороною грудної клітки. На місці травми відчув різкий біль, який посилювався при зміні положення тіла, особливо при глибокому вдиху. Ощупування місця різко болюче. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 22

При несенні служби на посту у пожежного виникла блювота. Він зізнався, що декілька годин його турбує біль внизу живота справа, відчуває озноб. Живіт різко напружений і прощупування болюче внизу живота. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 23

При гасінні пожежі трапився вибух. Один з бійців отримав осколочне поранення в живіт. Рана біля 10 см довжиною, помірно кровавить. В рану випала петля кишки. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 24

В наслідок спалаху і вибуху смості з бензином загорівся одяг на робочому. Полум'я загасили брезентом, а одяг залили водою. У робочого опіки обличчя. Стан потерпілого швидко погіршується: він загальмований, безучасний, пульс частий і слабкий, дихання поверхневе. Чим пояснюється цей стан? Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 25

При розбиранні завалу на тваринницькій фермі, пожежний глибоко проколов руку іржавим забрудненим гвіздком стійла. Чим небезпечна така рана? Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 26

При падінні на витягнуту руку виник різкий біль у плечовому суглобі, виражена його деформація. Рухи в суглобі стали неможливими, а кінцівка зафіксувалась в неприродному положенні, помітне її вкорочення. Ймовірна травма, послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 27

У чоловіка, в стані сильного алкогольного сп'яніння виникло блювання, він упав і знепритомнів. При огляді: зіниці розширені, дихання рідке, пульс слабкий. Ознаки якого стану людини? Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 28

Серед присутніх на пожежі потерпілий повільно упав. М'язи кінцівок тулуба інтенсивно скорочувались (судомини). Без свідомості. Колір шкіри, дихання і пульс нормальні. Через 5 хв, судомини не припинилися, свідомість не повернулася. Ймовірність якої хвороби цей коматозний стан? ДД.

Задача № 29

Вибуховою хвилею з уламками будівельних конструкцій працівники пожежної охорони були відкинуті від будівлі. Коли розвіявся дим, з'ясувалось, що один пожежний лежить не піднімаючись. Він був без свідомості, мав рвану рану на шиї, дихання і пульс визначалися. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 30

При роботі з висувною драбиною пожежний отримав рвану рану зап'ястя в області великого пальця. Із рани розміром 4x1.5 см. цівкою витікає венозна кров. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 31

При гасінні пожежі, внаслідок розриву гарячого водоводу, пожежник отримав опік 1-го та 2-го ступенів тильної поверхні кисті і пальців. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача № 32

Присутній на пожежі громадянин раптово упав. М'язи його кінцівок, шиї, обличчя неупорядковано скорочувались. Ці судомини супроводжувались різкими поворотами голови в різні боки, із рота виділялась піниста слина, обличчя стало синюватим, дихання шумне, посилене. Через 2-3 хв. судомини припинились, дихання стало рівне, як у сплячого. Ознаки якої хвороби? ДД.

Задача № 33

На навчаннях, внаслідок самоскладання незафіксованої трьохколісної драбини, пожежний отримав удар по передній поверхні стегна біля колінного суглобу. Потерпілий скаржиться на сильний біль у місці травми, особливо при згинанні і розгинанні в коліні, видно широкий підшкірний крововилив. Характер травми? ДД.

Задача № 34

Потерпілий на місці пригоди транспортної катастрофи скаржився на головний біль, головооберти, нудоту і блювання. В ділянці потилиці забита рана. Обставини травматизму не пам'ятає. Чим обумовлений стан цієї людини. ДД.

Задача № 35

В наслідок падіння з висоти рятувальник отримав ушкодження нижньої кінцівки, їх ознаки: різкий біль та деформація в середній ділянці стегна, в цьому місці підшкірний крововилив, прощупується нерівність кістки. Вид травми. ДД.

Задача № 36

Серед потерпілих літній чоловік мав занепокоєний вигляд. Він скаржився на тиснучий біль за грудиною, який віддав в спину і ліву руку. Біль супроводжувався страхом смерті, тривав уже біля п'яти хвилин. Невдовзі до цього чоловік отримав неприємне повідомлення. Прояви якої хвороби це можуть бути? Як допомогти йому уникнути ускладнення?

Задача № 37

Серед потерпілих літня жінка мала збуджений вигляд, почервоніле обличчя. Скаржиться на головний біль в ділянці потилиці, головооберти, мерехтіння комашок перед очима, блювання. Пульс 100 на хвилину, артеріальний тиск 210/105 мм рт.ст. Нещодавно вона отримала неприємне повідомлення. Прояви якої хвороби це можуть бути? Як допомогти їй уникнути ускладнення?

Задача № 38

Жінка середнього віку отримала раптове повідомлення про смерть чоловіка. Різко зблідла, викрикнула і впала втративши свідомість. Пульс 100 на хвилину, артеріальний тиск 100/60 мм рт.ст. Ознаки якого стану у жінки? Допомога.

Задача №39.

В зоні аварійного поширення хмари аміаку опинилися люди без захисту органів дихання. У них виникли такі симптоми: різь в очах, сльозотеча, нежить, хриплість голосу, кашель із виділеннями слизової мокротини, часте серцебиття. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №40.

На пожежі, під час одномоментного масивного поступлення оксиду вуглецю (чадний газ) в повітря зони пожежегасіння, в отруєній зоні опинилися пожежники без захисту органів дихання. У них виникли скарги на головний біль, запаморочення, нудоту, загальну слабкість. У двох осіб мали місце разове блювання та короточасна втрата свідомості. Ступені отруєння. ДД.

Задача №41.

Падіння конструкції будівлі на ногу при розбиранні завалу. Симптоми: сильний біль, кровотеча, неможливість опертися на ушкоджену ногу. Ушкодження - відкритий перелом гомілки (середня третина великогомілкової кістки). Кровотеча не рясна. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №42.

Падіння конструкції будівлі на ногу при гасінні пожежі. Симптоми: сильний біль, кровотеча, неможливість опертися на ушкоджену ногу. Ушкодження – відкритий перелом гомілки (середня третина великогомілкової кістки із зміщенням уламків кісток), кровотеча рясна, пульсуюча. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №43.

Внаслідок вибуху, пожежник отримав осколочне поранення стегна. Виникли сильний біль і значна кровотеча, відчуває слабкість. Ушкодження – рвана рана нижньої третини стегна із рясною пульсуючою кровотечею (поранення стегнової артерії), значна кровотврата – блідість обличчя. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №44.

Вивільнений з під завалу будинку потерпілий мав помітно окровавлену одягу в ділянці стегна, був блідий, безчасний, відповідав дуже уповільнено. Ушкодження - відкритий перелом стегна (нижня третина). Кровотеча слабка. Травматичний шок. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №45.

Через 6 годин з моменту катастрофи, серед завалів будинку стала доступною для вивільнення потерпіла, у якої були затиснуті ступні і гомілка (аж до коліна). Ушкодження - тривале стиснення ступні і гомілки. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №46.

Внаслідок падіння будівельної конструкції потерпілий отримав удар по правому надпліччю. Скаржиться на сильний біль в цій ділянці плечового поясу і різку обмеженість рухів кінцівки. Ушкодження - закриті переломи ключиці і лопатки справа. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №47.

Під час пожежегасіння пожежник посковзнувся і упав на міжповерхових східцях; відчує різкий біль у верхній частині лівого плеча, рухи цією рукою стали майже неможливі. Ушкодження - при огляді місця ушкодження виявлено: патологічна (не існуюча в нормі) рухливість на плечі біля плечового суглоба, чути шум тертя кісткових уламків. Запідозрено закритий перелом плечової кістки (верхня третина). Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №48.

Під час пожежегасіння мешканець палаючого будинку вистрибнув із вікна 2-го поверху і залишився лежати на місці падіння. Ушкодження - при огляді потерпілого виявлено: дихання і пульс є, свідомість відсутня. Запідозрена кататравма (для неї характерні множинні переломи та ушкодження внутрішніх органів з кровотечею). Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №49.

Під час гасіння пожежі технологічних установок трапився вибух ємності. Осколком поранено в шию пожежника. Він схопився рукою за місце поранення і присів. Ушкодження - рвана рана (розміром 5x2) бічної поверхні шиї; кровотеча венозна. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №50.

Під час розбирання завалу, ухилиючись від падаючої будівельної конструкції, рятувальник оступився і упав навзаць ударившись головою об стіну. Залишився лежати непритомним. Ушкодження - при його обстеженні ознак дихання і роботи серця не виявлено. Констатовано – стан клінічної смерті. Послідовність і об'єм дій ДД.

Задача №51.

Під час пожежегасіння, при проведенні розвідувальних робіт в задимленому підвальному приміщенні рятувальниками газодимозахисної служби- трапився вибух газового скопичення. Один із рятувальників отримав сильний удар в живіт і присів. Другий рятувальник допоміг вийти із небезпечної зони. Ушкодження - після зняття одягу у потерпілого, було виявлено рвану рану (розміром 15x 4см.) передньо - бічної стінки живота. Кровотеча із рана помірні. Випавших в рану внутрішніх органів, або виділення із рани кишкового вмістимого - не виявлено. Послідовність і об'єм дій ДД.

Тестові завдання:

- 1) При визначенні припинення дихання визначальними не є такі ознаки:
 1. Відсутність дихальних рухів грудної клітки.
 2. Відсутність витоку повітря із дихальних шляхів на видосі.
 3. Відсутність рухів живота в ділянці між пупом і грудиною.
 4. Блідо-синюватий колір і слизових оболонокВірна відповідь:
- 2) Найчастіше причиною закриття входу до гортані у людини в стані клінічної смерті є западання:
 1. Язика (корінь).
 2. М'якого піднебіння.
 3. Надгортанника.Вірна відповідь:
- 3) При виконанні штучної вентиляції легень для забезпечення прохідності дихальних шляхів доцільно використати:
 1. Положення розігнутої (відведеної назад) голови.
 2. Виведення наперед нижньої щелепи.
 3. Повітропровід штучного дихання "рот у рот".
 4. Дихальна маска на рот і ніс.Вірна відповідь:
- 4) Достовірними ознаками ефективної штучної вентиляції легень є:
 1. Розширення грудної клітки синхронне із вдуванням повітря.
 2. Наявність руху повітря із дихальних шляхів потерпілого при припиненні вдування в нього повітря.
 3. Розширення живота в ділянці між пупом і грудиною.
 4. Поява блідо-рожевого кольору шкіри та рожевого на губах.Вірна відповідь:
- 5) Знайдіть ствердження, які відповідають прийому Хеймліха:
 1. Поштовх посередині між мечоподібним відростком груднини і пупом по середній лінії тіла.
 2. Поштовхоподібні стиснення нижніх відділів грудної клітки.
 3. Нанесення піддіафрагмального поштовху з боку живота.
 4. Поштовхоподібні рухи, спрямовані під діафрагму.Вірна відповідь:
- 6) Найбільше інформативними для виявлення зупинки серця є такі симптоми:

1. Розширення зіниць.
2. Відсутність пульсації на сонних артеріях.
3. Синюшність шкіри та слизових.
4. Відсутність пульсації на променевих артеріях. Вірна відповідь:
- 7) В якому положенні тіла слід виконувати заходи по серцево-легенево-мозковому оживленні (реанімації) ?
1. На боці, в горизонтальному положенні.
2. На спині, з при піднятим головним кінцем.
3. На спині, в горизонтальному положенні.
4. На спині, з опущеним головним кінцем
5. Положення не має значення. Вірна відповідь:
- 8) Виберіть місце прикладання сили при проведенні непрямого масажу серця:
1. Справа 2-3 см від грудини.
2. 1-2 см від кінця мечоподібного відростка грудини.
3. 3-4 см від кінця мечоподібного відростка.
4. Зліва 2-3 см від грудини. Вірна відповідь:
- 9) Джгут можна не знімати протягом :
1. Влітку до 30 хвилин .
2. Влітку до 2-х годин.
3. Взимку до 1 години.
4. Взимку до 2-х годин.
5. Тривалість накладання джгута не обмежена. Вірна відповідь:
- 10) У вашій присутності хворий скаржиться на біль внизу живота справа, температура тіла до 38 С. Вкажіть вашу дію:
1. Викликати швидку допомогу
2. Прикласти грілку .
3. Дати знеболюючі ліки.
4. Промити шлунок методом випинання і виблювання води.
5. Поставити очисну клізму.
6. Запропонувати викликати дільничного лікаря Вірна відповідь:
- 11) Під час проведення закритого масажу серця з'явився кістковий луск перелома ребер .Ваші подальші дії:
1. Зупинити масаж в силу ризику ушкодження плеври ,легень ,печінки , серця .
2. Продовжити масаж.
3. Продовжувати масаж, розташовуючи основи долонь на грудині чітко по середині лінії. Вірна відповідь:
- 12) Які із перелічених ускладнень виникають при виконанні непрямого масажу серця?
1. Перелом ребер.
2. Пневмоторокс.
3. Крововилив в м'язи серця.
4. Ушкодження печінки.
5. Ушкодження селезінки. Вірна відповідь:
- 13) При зупинці кровообігу від електротравми:
1. Зіниці залишаються вузькими тривалий час.
2. Заходи серцево-легеневої реакції загально встановлені.
3. До потерпілого не слід доторкатися. Вірна відповідь:
- 14) Причиною смерті при ураженні блискавкою може бути:
1. Зупинка серця.
2. Зупинка дихання.
3. Термотравма.
4. Не ефективність серцево-легеневого оживлення. Вірна відповідь:
- 15) Із річкової води витягли утопленика. Першочерговими заходами є:
1. Видалення води із дихальних шляхів.
2. Забезпечити прохідності верхніх дихальних шляхів і штучна вентиляція легень.
3. Не гайний непрямий масаж серця. Вірна відповідь:
- 16) Вкажіть ознаки, властиві для істеричного судомного нападу:
1. Судоми усього тіла не супроводжуються:
- невимушеним виділенням сечі
- синюшністю
- слинотечею
- прикушуванням язика.
2. Збереження свідомості під час судоми.
3. Після судомного нападу настає тривалий сон. Вірна відповідь:
- 17) У потерпілого визначили перелом тіла 12-грудного хребця. В якому положенні слід перевозити його?
1. На боці
2. На боці зі зігнутими ногами
3. Сидя
4. Лежачи на животі чи спині. Вірна відповідь:
- 18) При вдиханні продуктів горіння пластмас, найчастіше ушкоджуючи ми факторами є :
1. Безпосередня дія тепла
2. Отруєнням чадним газом
3. Блокування перенесення кисню еритроцитами
4. Отруєння ціанідами
5. Оксиди азоту Вірна відповідь:
- 19) Які з перелічених речовин організму становлять найбільшу небезпеку при передачі ВІЛ-інфекції ?
1. Слина
2. Сеча
3. Кров
4. Грудне молоко
5. Піт
6. Сперма Вірна відповідь:
- 20) Вкажіть природне середовище існування (розвитку) збудника туберкульозу :
1. Вода

2. Грунт
 3. Повітря
 4. Стічна вода
- 21) Які з перелічених симптомів є ранніми при виникненні ботулізму:
1. Порушення зору (туман , двоїння.)
 2. Паралічі
 3. Гіпотермія (підвищення температури тіла)
 4. Сухість в роті
 5. Парез кишок (зупиняється їх рух)
 6. Порушення свідомості
 7. Багаторазове блювання
 8. Утруднене ковтання.
- Вірна відповідь:
- 22) Яким розчином ефективніше промивати шлунок в ранній період розвитку ботулізму :
1. Фізіологічним розчином натрію-хлорид (0.9% розчин кухонної солі).
 2. Кип'яченою водою
 3. Розчином натрію гідрокарбонату (харчова сода)
 4. Розчином калію перманганату.
- Вірна відповідь:
- 23) Ранніми ознаками розвитку правця є:
1. Втрата свідомості
 2. Судомне скорочення жувальних м'язів.
 3. Посмикування м'язів навколо рани
 4. Розлади дихання
 5. Двоїння в очах
 6. Пониження температури тіла
 7. Утруднене ковтання
- Вірна відповідь:
- 24) Надання допомоги після укусу отруйної змії включає такі заходи:
1. Ретельне промивання місця укусу
 2. Знедвиження потерпілого і ушкодженої ділянки тіла
 3. Введення специфічної проти зміїної сироватки
 4. Проведення заходів по зменшенню всмоктуванню отрути із рани
 5. Профілактику правця
- Вірна відповідь:
- 25) Перетворення біля 30% гемоглобіну в метгемоглобін (отруєння метгемоглобінутворюючими речовинами, зокрема чадним газом) у потерпілих супроводжується такими симптомами, за виключенням:
1. Синюшності
 2. Кров стає шоколадного кольору
 3. Утруднення дихання (задишка)
 4. Ступор
 5. Головний біль
- Вірна відповідь:
- 26) При гострому хімічному отруєнні потерпілому в стані коми на місці події пропонується :
1. Нормалізувати дихання.
 2. Промити шлунок беззондовим способом (випивання води і її виблювання).
 3. Розпочати заходи посилення сечовиділення.
- Вірна відповідь:
- 27) Характерні ознаки отруєння білою поганкою :
1. Нудота і блювання в перші 1-2 години захворювання.
 2. Запалення шлунка і тонких кишок (гастроентерит) через 6-12 годин.
 3. Період уявного благополуччя на другу добу.
 4. Ознаки ураження печінки, нирок, серця, і центральної нервової системи на третю добу.
 5. Клонічні судомини (поперемінне скорочення і розслаблення окремих груп м'язів).
- Вірна відповідь:
- 28) Посеред наговпу розгублених людей на тротуарі лежить дитина , в якій відсутня свідомість і спостерігаються судомини. В кутах рота помітна кров'яна піна. Ваші дії :
1. Відшукати телефон і викликати бригаду швидкої допомоги.
 2. Взяти дитину на руки.
 3. Закрити їй рот і ніс долонею.
 4. Охопити голову долонями і тримати її розігнувши (відхиливши назад), не звертаючи уваги на рухи рук і ніг.
- Вірна відповідь:
- 29) Укажіть місце прикладання та натискування при проведенні зовнішнього масажу серця у грудних дітей :
1. Середина грудини строго по середній лінії.
 2. Середина грудини, на 1-2 см від середньої лінії справа.
 3. Ділянка мечеподібного відростка грудини.
- Вірна відповідь:
- 30) Чим обумовлена вимога не розташовуватися у нижнього кінця тіла грудної дитини при виконанні непрямого (закритого) масажу серця :
1. Технічною незручністю.
 2. Обмеженням рухомості грудної клітки при штучному диханні.
 3. Упередженням ускладнень від натискань.
- Вірна відповідь:
- 31) Яке із перелічених нижче ускладнень зовнішнього масажу серця частіше спостерігається у дітей в порівнянні із дорослими ?
1. Переломи ребер.
 2. Переломи грудини.
 3. Розрив крупних судин середостіння.
 4. Розрив печінки.
- Вірна відповідь:
- 32) У Вашій присутності у людини виникла аспірація твердих часток їжі із втратою голосу , кашлем , ознаками задушення (асфіксії). Що потрібно робити ?
1. Повернути лежачого потерпілого на бік і кулаками нанести декілька сильних ударів в міжлопаточній ділянці.
 2. Покласти потерпілого на спину і виконати декілька сильних натискань у верхній ділянці живота в напрямку діафрагми.
 3. Спробувати обережно видалити чужорідне тіло пальцями.
 4. При неефективності інших заходів спробувати проштовхнути чужорідне тіло дальше в дихальні шляхи.
 5. При неефективності інших заходів і можливостей відновити прохідність дихальних шляхів виконати конікотомію (розтин шкіри і зв'язки між щитоподібним і перстнеподібним хрящами).
- Вірна відповідь:
- 33) Вкажіть необхідні дії допомоги потерпілому при тривалому стисненні :
1. Накласти джгут на притиснуту кінцівку до вивільнення її.

2. Дати (ввести) знеболююче до вивільнення кінцівки.
3. Після вивільнення, при наявності трупних ознак в ушкодженій кінцівці, джгут не знімають і так госпіталізують.
4. Після вивільнення при відсутності трупних ознак (заклякання м'язів) в ушкодженій кінцівці, джгут знімають.
5. Після зняття джгута з вивільненої від тиску кінцівки, її туго забинтовують, починаючи від пальців і вище.
6. Туго забинтовану кінцівку знерухомлюють шинами чи інше.
7. Знерухомлену кінцівку в теплих умовах охолоджують (сухий холод).
8. Накладання джгута не застосовувати.

Вірна відповідь:

34) Доросла людина під час приймання їжі (одночасно жваво говорила і жестикулювала) раптово стала задихатися, кашляти, на відосі хрипіння зі свистом, наростаюче утруднене дихання, синюшність шкіри обличчя, виникла загальна слабкість. 1) Який вид механічної асфіксії? 2) Вкажіть вірні дії допомоги постраждалому:

- а) швидко доправити в лікувальний заклад;
- б) покласти на спину, повернути голову на бік і пальцем спробувати відновити прохідність дихальних шляхів;
- в) зробити декілька ударів проміж лопаток в положення потерпілого стоячи, нагнувши його тулуб вперед.

Вірна відповідь:

35) Доросла людина під час приймання їжі (одночасно жваво говорила і жестикулювала) раптово перестала говорити, дихати, схватилася за своє горло намагаючись дихати, обличчя стало швидко синіти, людина втратила свідомість. 1. Який вид механічної асфіксії? 2. Вкажіть вірні дії допомоги постраждалому:

- а) покласти потерпілого на свої коліна животом донизу (або так само на спинку стільця) з низько опущеною головою і зробити 2-3 удара долонею проміж лопаток;
- б) при неефективності ударів проміж лопаток протягом 15-20 секунд - примінити спосіб Хеймліха у лежачого на спині;
- в) при неефективності 4-5 різких натисків на живіт (в напрямку до голови), постраждалого повернути на бік і нанести декілька ударів долонею проміж лопаток та перевірити пальцем, прохідність дихальних шляхів;
- г) удари долонею проміж лопаток та поштовхи під діафрагму потерпілого повторювати стільки разів, стільки це буде потрібно.

Вірна відповідь:

36) Доросла людина під час приймання їжі (одночасно жваво говорила і жестикулювала) раптово перестала говорити, дихати, схватилася за горло намагаючись дихати, метушиться, зляканий вираз обличчя. 1. Який вид механічної асфіксії? 2. Вказати необхідні дії допомоги постраждалому:

- а) виконати прийом Хеймліха в положенні постраждалого стоячи або сидячи;
- б) покласти на спину, повернути голову на бік і пальцем спробувати відновити прохідність дихальних шляхів;
- в) покласти постраждалого на свої коліна животом донизу (або так само на спинку стільця) з низько опущеною головою і зробити 2-3 удара долонею проміж лопаток.

Вірна відповідь:

37) У постраждалого від механічної асфіксії закриванням (повна обтурація) при виконанні прийому Хеймліха виникла раптова зупинка серця. Що робити?:

- а) в положенні на спині різко натиснути двома руками на живіт між пупом і мечевидним відростком і негайно нанести різкий удар по грудині. Якщо пульс на сонній артерії не з'явився то розпочати непрямий масаж серця;
- б) розпочати заходи по серцево-легеневій реанімації;
- в) виконати заходи конікотомії.

Вірна відповідь:

Індивідуальні завдання:

Написання реферату за темою:

1. Основи тактичної медицини. Статистичні показники смертності на полі бою. Поняття домедичної допомоги. Основні принципи надання домедичної допомоги. Сектори поля бою. Обсяг та алгоритми домедичної допомоги в секторах.
2. Табельні засоби індивідуального медичного оснащення військовослужбовців: аптечка медична загальновійськова індивідуальна.
3. Правила користування засобами аптечки медичної загальновійськової індивідуальної.
4. Табельні засоби групового медичного оснащення бойового медика, старшого бойового медика: наплічник бойового медика, наплічник старшого бойового медика, сумка медична військова.
5. Перев'язувальні засоби. Види перев'язувальних засобів. Засоби для зупинки кровотечі хімічні (на тканинній основі): види, механізм дії. Оклюзійні наліпки: плівкові та клапанні.
6. Первинний огляд за алгоритмом САВС.
7. Алгоритм надання домедичної допомоги при болю (сектор укриття, сектор евакуації).
8. Бойовий стрес: ознаки, профілактика. Основні принципи роботи з бойовим стресом. Алгоритм надання домедичної допомоги при розладах поведінки. Надання домедичної допомоги в бойових (секторі укриття та евакуації) та небойових умовах.
9. Бойова втома: ознаки, профілактика та надання домедичної допомоги в бойових (секторі укриття та евакуації) та небойових умовах.
10. Медична інформаційна картка: призначення, правила заповнення. MIST REPORT: призначення, застосування.
11. Кровотечі: види, ознаки. Критичні кровотечі. Алгоритм зупинки кровотечі. Пальцьове притиснення магістральної судини. Зупинка кровотечі максимальним згинанням кінцівок.
12. Правила та техніка накладання різних видів джгутів, їхні переваги та недоліки. Використання підручних засобів для зупинки кровотечі. Особливості застосування хімічних засобів для зупинки кровотечі.

13. Види хімічних засобів для зупинки кровотечі. Техніка тампонування рани.

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403 –VI.
2. Закон України „Про екстрену медичну допомогу”, затверджений Указом Президента України від 05.07.2012 р. № 5081 –VI діє з 01.01.2013 р.

3. Наказ ДСНС України від 11 жовтня 2021 року № 682 “Про організацію підготовки та підвищення кваліфікації з надання домедичної допомоги в системі ДСНС”.

4. Наказ МОЗ України від 9 березня 2022 року № 441 “ Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах ”.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гищак Т.В., Долинна О.В. Основи медичних знань та медицини катастроф: Навч. посібник. – К.: Вид. ПАЛІВОДА А. В., - 2003. – 144 с.*
2. Довідник з медичної підготовки на догоспітальному етапі /За ред. І.С. Зозулі. – К.: Здоров'я, 2000. – 197 с.
3. Домедична допомога в умовах надзвичайних ситуацій. Практичний посібник. / Волянський П.Б., Гур'єв С.О., Долгий М.Л., Дрозденко Н.В., Іскра Н.І., Макаренко А.М., Стрюк М.П., Терент'єва А.В. // К.: Видавництво – друкарня 2016. – 151 с.
4. Екстренна медична допомога / За ред. Г.Г. Роціна. – К.: Поліграф. книга, 2009. — 138с.
5. Екстрена медична допомога травмованим на дошпитальному етапі: навчальний посібник / [В.О. Крилюк, С.О. Гур'єв, А.А. Гудима та ін.] – Київ. – 2016 – 400 с.
6. *Коляденко Г.І. Анатомія людини. – К.: «Либідь», 2004. – 384 с.*
7. *Медицина екстремальних ситуацій: Навч. посіб. /Б.Р. Богомольний, В.В. Кононенко, П.М. Чуєв. – Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. – 412 с.*
8. Медицина надзвичайних ситуацій: Навч. посіб. / В.С. Тарасюк та ін. – Київ: ВСВ «Медицина», 2010. - 526 с.
9. Нормальна фізіологія. За ред. В.І. Філімонова. – К.: Здоров'я, 1994. – 608с.
10. *Олійник П.В. Перша медична допомога. – Львів: “Сполом”, 2004. – 256 с.*
11. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях. За ред. В.С. Тарасюка - Вінниця: Нова книга, 2007. – 144 с.
12. Основи виживання: заходи, що забезпечують життєдіяльність в умовах автономного існування при надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник. ІДУЦЗ УЦЗУ, УНПЦЕМД та МК МОЗ України. Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика. [Гур'єв С.О., Миронець С.М., Роцін Г.Г. та ін.] – К.: 2009 – 209 с.
13. Основи організації медичного забезпечення населення за умов надзвичайних ситуацій. Вип. 2 /Під заг. ред. В.В. Дурдинця, В.О. Волошина. – Київ: “Медекол” МНІЦ БІО – ЕКОС МНС та НАН України, 1999. – 203 с.
14. *Основи радіаційної медицини: Навч. посібник. / О.П. Овчаренко, А.П. Лазар, Р.П. Матюшко. - Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. – 208 с.*
15. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення при надзвичайних ситуаціях: Навчальний посібник / За ред. проф. І.В. Кочіна. – К.: Здоров'я, 2005. – 432 с.
16. *Очкуренко О.М., Федотов О.В. Анатомія людини. - К.: Вища шк., 1992. – 334 с.*
17. *Перша медична допомога за ред. Т.В. Петриченко. Київ ВСВ «Медицина» 2010. – 271 с.*
18. *Правила безпеки праці в Державній пожежній охороні МВС України. – К: МВС України, 2000. – 171 с.*
19. Практикум «Підготовка з надання домедичної допомоги» за ред. Хлівний М. Г., Черненко О. М., Швиденко А. В., Пархоменко Т. В. Черкаси 2019. – 100 с.
20. Психіатрія /За ред. О.К. Напрієнка. – К.: Здоров'я, 2001.– 584 с.
21. *Радіаційна медицина /За ред. А.П. Лазаря. – К.: Здоров'я, 1993. – 221с.*
22. *Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник /За ред. І.І. Бобрика. – К.: Вища шк., 2001. – 399 с.*
23. Сестринська справа / Апанасенко Г.Л., Богуш С.А., Трошчинська Н.М. та ін. – К.: Здоров'я, 1992. – 496 с.
24. *Тітов І.І., Волошинський О.В., Глушко Л.В., Дацюк О.І. Алгоритм надання невідкладної допомоги у критичних станах: Навчальний посібник / Вид. 3-є. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. – 256 с.*
25. *Хлівний М.Г., Черненко О.М. Словник термінів з основ медичних знань. - Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобіля, 2014. – 267 с.*
26. *Хлівний М. Г., Черненко О. М., Швиденко А. В., Пархоменко Т. В. Навчальний посібник: Рятувальнику про домедичну допомогу. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобіля НУЦЗУ, 2017. – 404 с.*
27. *Цибенко В.О. Фізіологія серцево – судинної системи. - К.: Фітосаціоцентр, 2002. – 248 с.*
28. Чаплик В.В. Медицина надзвичайних ситуацій. Збірник законодавчих і нормативних актів: навч. посіб. / В.В. Чаплик, П.В. Олійник, Я.І. Пилипів, В.Ф. Кузьменко. – К.: Медицина, 2010. – 376 с.

29. Черненко О. М., Алексєєв А. Г., Цвіркун С. В. Навчальний посібник: Рятувальнику про домедичну допомогу та небезпеки радіаційного, хімічного та біологічного походження. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2023. – 326 с.

30. Черняков Г.О., Кочін І.В., Сидоренко П.І. Медицина катастроф. - К.: Здоров'я, 2002. – 352с.

31. Швидка та невідкладна медична допомога /За ред. І.С.Зозулі та І.С. Чекмана. – К.: Здоров'я, 2002. – 728с.

32. MCO 5351.1 Combat and operational stress control programe / Headquarters. Department of the Navy. - Washington, DC: Marine Corps, Pentagon, 2013. - 56 p.

33. NATO STANAG 2122. AMedP-8.15, Edition A, Version 1, Requirement for training in casualty care and basic hygiene for all military personnel. - 2017. - 22 p.

34. Svitlychna N. Features of the relationship between the pre-start state and stress resistance in athletes of different qualifications. Journal of Physical Education and Sport, Vol. 23 (issue 1), Art 29, pp. 237 - 246, January 2023. online ISSN: 2247 - 806X; p-ISSN: 2247 – 8051; ISSN - L = 2247 - 8051 (Scopus).

Інформаційні ресурси

1. www.dsns.gov.ua – офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

2. www.moz.gov.ua – офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України.